

**የፀረ ኤች ኤይ ቪ መድኃኒት በጉበት ላይ የሚያስከትለው ጉዳት በደብረ ብርሃን ሪፈራል ሆስፒታል፡
Comparative cross-sectional study**

እንዳላማው ተስፋ፣ ዳኔል ሰይፉ፣ ይዲድያ በላይነህ እና ዘውዴ መኮነን

Liver enzyme elevation in patients taking HAART compared with treatment naïve controls at Debre Berhan Referral Hospital: a comparative cross-sectional study, Northeast Ethiopia

Endalamaw Tesfa^{1*}, Daniel Siefu², Yididya Belayneh² and Zewdie Mekonnen¹

¹Department of Biochemistry, College of Medicine and Health Sciences, Bahir Dar University, P.O. Box 79, Bahir Dar, Ethiopia.

²Department of Biochemistry, College of Health Sciences, Addis Ababa University, Addis Ababa, Ethiopia.

አጽህሮት

የጥናቱ ዳራ፡ የፀረ ኤች ኤይ ቪ መድኃኒት መጀምር በኤች ኤይ ቪ ኤድስ የሚከሰተውን ሞት በመቀነስና የበሽተኞችን ህይወት በማሻሻል በኩል የተጫወተው ሚና እጅግ ከፍተኛ ነው። ይሁን እንጂ የፀረ ኤች ኤይ ቪ መድኃኒት የተለያዩ የጎንዮሽ ጉዳቶችን ያስከትላል ለምሳሌ፡ የጉበት መጎዳት፣ የኩላሊት ጉዳት፣ የሰውነት ቅርጽ ማጣት (lipodystrophy) ፣ ደም ማነስ፣ ተቅማጥ፣ ትዉከት፣ እንቅልፍ ማጣት እና የሰውነት ቁስለት የመሳሰሉት ናቸው።

የጥናቱ አላማ፡ የዚህ ጥናት ዋና አላማ የፀረ ኤች ኤይ ቪ መድኃኒት በጉበት ላይ የሚያስከትለውን የጎንዮሽ ጉዳት መዳሰስ ሲሆን ጥናቱም የሚተከናወነው ከጉበት የሚመነጨ የኢንሳይሞችን መጠን በመለካት ነው።

የአጠናገን ዘዴ፡ የፀረ ኤች ኤይ ቪ መድኃኒት በሚወስዱና በማይወስዱ መካከል ያለውን የኢንሳይሞችን መጠን በማወዳደር ነው (Comparative cross-sectional).

ውጤት፡ በአጠቃላይ በዚህ ጥናት 152 (76 መድኃኒት የሚወስዱ እና 76 መድኃኒት የማይወስዱ) ሰዎች የተሳተፉ ሲሆን አማካኝ እድሜቸውም በተከታታይ 37.37 እና 36.38 ነበር። በጥናቱም የሚከተሉት ኢንሳይሞች (ALT, AST, ALP, direct bilirubin and total bilirubin) የተለኩ ሲሆን መጠናቸውም የፀረ ኤች ኤይ ቪ መድኃኒት በሚወስዱት ደንበኞች ላይ ጨምረው ታይተዋል። በሌላ በኩል “total protein and creatinine” መጠን የፀረ ኤች ኤይ ቪ መድኃኒት በሚወስዱት ደንበኞች ላይ ቀንሰው ታይተዋል። በዚህ ጥናት 25% የሚሆኑት የፀረ ኤች ኤይ ቪ መድኃኒት የሚወስዱ እና 9.2% የሚሆኑት መድኃኒት የማይወስዱ ደንበኞች የጉበት ኢንሳይሞቻቸው ጨምሮ ታይተዋል። ከዚህ በተጨማሪ የፀረ ኤች ኤይ ቪ መድኃኒት ከሚወስዱት 23.7% ዝቅተኛ እና 1.3% መካከለኛ የጉበት ኢንሳይም ጭማሪ ያሳዩ ሲሆን መድኃኒት ከማይወስዱት ግን 9.2% ዝቅተኛ የጉበት ኢንሳይም ጭማሪ አሳይተዋል።

ማጠቃለያ፡ በዚህ ጥናት የፀረ ኤች ኤይ ቪ መድኃኒት የሚወስዱ ደንበኞች የጉበት ኢንሳይሞቻቸው ጨምሮ ታይተዋል። ስለሆነም የፀረ ኤች ኤይ ቪ መድኃኒት የሚወስዱ ደንበኞች በከትትላቸው ወቅት ወቅቱን የጠበቀ የጉበት ምርመራ ሊደረግላቸው ይገባል።

ቁልፍ ቃላት፡ HAART, HIV, Liver enzyme elevation, Hepatotoxicity, Debre Berhan

Read full paper: <https://bmcresearchnotes.biomedcentral.com/articles/10.1186/s13104-019-4748-4>